

του Μιχαήλ Χούλη, Θεολόγου

Πολλά και ποικίλα τα ψυχοβιολογικά προβλήματα της εφηβείας και της νεότητας. Οι έφηβοι επιχειρούν σταδιακά την είσοδό τους στην κοινωνία των μεγάλων που παρακολουθούν, επεξεργαζόμενοι παραστάσεις από παντού και αμέτρητες πληροφορίες που τους παρέχει η ζωή. Τα υπαρξιακά ζητήματα και ο έρωτας, σε συνδυασμό με τις ψυχικές και σωματικές αλλαγές που παρατηρούν πάνω τους, είναι θέματα σοβαρά που τους απασχολούν. Εφηβεία και νεότητα σημαίνει να βαδίζει κανείς πάνω σε αναμμένα ψυχοσωματικά κάρβουνα -βιώνοντας μικρές ή δυσάρεστες συγκρούσεις με τους συνομήλικους, την κοινωνία και τους γονείς τους- και να προσπαθεί να μην καίγεται, ενώ σημαντική βοήθεια για πραγματική χαρά και δημιουργία μπορεί να προσφέρει η πίστη στο Θεό, η μυστηριακή εκκλησιαστική ζωή και η σωστή αγαπητική σχέση με τους γύρω μας.

Γνήσια νεανική ζωή με προοπτική σημαίνει να θέτει κανείς σωστούς στόχους και να παίρνει σωστές αποφάσεις. Το άγαλμα του Λύσιππου σε αρχαία ελληνική πόλη, που παρίστανε την Ευκαιρία, είχε επιγραφή κάτωθεν αυτού που εξηγούσε: (α) ότι διαθέτει φτερά γιατί δεν μένει για πολύ, (β) τα μαλλιά της ήταν από μπροστά μακριά για να συλλαμβάνεται όποτε πετά κοντά στους ανθρώπους, και (γ) από πίσω ήταν φαλακρή, γιατί αφού περάσει μια φορά δεν γίνεται να πιαστεί εκ νέου. Οι ευκαιρίες δεν παρουσιάζονται πολλές φορές. Απαιτούνται καλές αποφάσεις, σωστή πράξη, όχι αναβολή στην εκτέλεση των σπουδαίων και αξίων στη ζωή. Σημαντικό είναι ακόμη να μένει ο έφηβος αγνός στην ψυχή και γενναίος, να αρχίσει να αναλαμβάνει ευθύνες, και να προσπαθεί καθημερινά να είναι δημιουργικός. Η αθωότητα και αγνότητα ψυχών και σωμάτων είναι πολύ σπουδαίο βοήθημα για έναν έφηβο και ένα νέο παιδί, αν θέλει να μην τραυματιστεί πνευματικά στην ιδιαίτερα σημαντική αυτή συνέχεια προς την ενήλικη ζωή του. Σε μια λίμνη κάποτε ένα παιδάκι έριξε μια πέτρα. Τότε τα μεν περιστέρια που έπιναν νερό πέταξαν ψηλά, ενώ δύο βατράχια που βρισκόντουσαν εκεί βούτηξαν πιο βαθιά. Η εγκράτεια και η αρετή είναι όπως τα περιστέρια. Σε ανεβάζουν ψηλά. Η έλλειψη όμως ηθικής ζωής μπορεί να μας βουλιάξει πολύ χαμηλά και ο βούρκος εγκυμονεί κινδύνους.

Η μελέτη της Αγίας Γραφής είναι πολύ ωφέλιμη για κάποιον που θέλει να έχει την χαρά μόνιμη στη ζωή του. Είναι το γράμμα του Θεού προς την παραπαίουσα ανθρωπότητα. Ο ιερός Χρυσόστομος και ο θαυμάσιος Ισίδωρος ο Πηλουσιώτης προτρέπουν να καταφεύγουμε συχνά στην ανάγνωση των θείων Γραφών, διότι τα οικογενειακά προβλήματα είναι πολλά, οι συνάνθρωποι μάς δυσκολεύουν και τραυματίζουν αρκετές φορές, στον εργασιακό χώρο υπάρχουν συγκρούσεις και στενοχώριες κ.α. Έτσι, το θείο φάρμακο είναι η ανάγνωση της Γραφής και ιδίως της Καινής Διαθήκης, δηλαδή η πνευματική θωράκιση και προστασία από τα κινούμενα εναντίον μας βέλη. Πίστη επομένως στο Θεό και ζωή με νόημα δίνουν μεγάλη ανάπαυση και ψυχική ειρήνη. Ζωή με νόημα σημαίνει όμως και αγάπη έμπρακτη. Όσο δίνεις τόσο παίρνεις πίσω. Όση χαρά σκορπάς, τόσο μεγαλύτερη λαβαίνεις, έλεγε ο μεγάλος ανθρωπιστής Ραούλ Φολερώ. Ο όσιος Χριστόδουλος, που ζούσε στα χρόνια του Μ. Κωνσταντίνου, λέγεται ότι επίμονα ζητούσε χρήματα στην Αλεξάνδρεια από έναν πλούσιο, και εκείνος νευρίασε, του κακομίλησε, και τέλος τον χτύπησε και στο πρόσωπο. Ο όσιος απάντησε: «το χαστούκι ήταν για

μένα, για τους φτωχούς όμως δώσε μου τώρα χρήματα». Ο πλούσιος τότε μετάνιωσε και πρόσφερε αρκετά χρήματα.

Η σχέση των εφήβων και των νέων με τους μεγάλους βρίσκεται συχνά σε ένταση και κρίση ένεκα του χάσματος των γενεών, του διαφορετικού τρόπου που σκέπτονται και ενεργούν οι έφηβοι και οι γεροντότεροι. Για χαρούμενη και ισορροπημένη ζωή είναι απαραίτητο να ληφθούν υπόψη: (α) ο παράγων κατανόηση και σεβασμός προς τους μεγαλύτερους, προς τους οποίους οφείλουμε ευγένεια και ήρεμη συμπεριφορά, αφού κι αν ακόμη δεν συμφωνούμε μαζί τους, έχουν δικαίωμα να μας δώσουν μια συμβουλή σαν εμπειρότεροι που είναι, και (β) η υγιής συνεργασία με τους ενήλικους, οι οποίοι διαθέτουν περισσότερη γνώση και προσφέρουν πάντοτε ευκαιρίες για σωστή ανάπτυξη και επαγγελματική πρόοδο των νέων. Την άδολη αγάπη οφείλουν να δείχνουν στην πράξη μικροί και μεγάλοι. Ο διάσημος και πάμπλουτος Ροκφέλερ είχε, νεότερος όταν ήταν, ένα αδελφικό φίλο, στον οποίον υπέγραψε κάποτε, χάριν αστεϊσμού, ένα λευκό χαρτί και του είπε: «Πάρε το, και ζήτα μου όσα χρήματα θέλεις μετά από μερικά χρόνια, γιατί είμαι βέβαιος ότι θα πλουτίσω στη ζωή». Πράγματι ο Ροκφέλερ πλούτισε πολύ. Και θυμήθηκε αργότερα την λευκή επιταγή που είχε υπογράψει, φοβούμενος μήπως ο παλιός εκείνος φίλος του τον εξαπατήσει με κανένα τεράστιο ποσό. Μια μέρα έλαβε ταχυδρομικά όμως εκείνο το χαρτί με την υπογραφή του, στο οποίο μέσα ο φίλος του είχε συμπληρώσει τα εξής: «Οφείλω στον αγαπητό μου Χ την ίδια πάντα άδολη αγάπη». Υπογραφή: Ροκφέλερ. Και ο φίλος του εκείνος ήταν πάμπτωχος. Το παράδειγμα των γονέων είναι το σπουδαιότερο απ' όλα, όχι μόνο τα λόγια και οι συμβουλές. Ένας πατέρας συμβούλευε το δεκαενιάχρονο γιό του, που δεν ήταν επιμελής στα γράμματα, να μην ξοδεύει τις ώρες του άσκοπα. Στην ηλικία σου, του είπε, ο Μέγας Ναπολέοντας ήταν λοχαγός. Και στην ηλικία σου πατέρα, του απάντησε ο νέος, ήταν αυτοκράτορας. Πράγματι, ο πατέρας του δεν είχε καταφέρει τίποτα σπουδαίο στην ζωή του, ούτε φαίνεται να προσπάθησε γι' αυτό. Οι γονείς θα πρέπει, χωρίς εγωισμό, να δείχνουν την αγάπη τους, να εμπιστεύονται και να προτρέπουν τους νέους για ανάληψη πρωτοβουλιών. Ο εγωισμός κατά την διαπαιδαγώγηση των νέων σκοτώνει την αγάπη, αφού διακρίνεται από την έκτη αίσθηση των νεότερων η λατρεία του εαυτού μας αντί του Θεού.

Η σχέση των νέων με τους συνομηλίκους τους περνάει από σαράντα κύματα, και δυσκολεύεται να σταθεροποιηθεί, διότι υπάρχει ανταγωνισμός σε πολλά επίπεδα, αισθήματα ζήλειας επίσης και μειονεκτικότητας. Η αναζήτηση αποκλειστικά της ηδονής είναι πολύ κακός σύμβουλος και καταστρέφει σχέσεις, οδηγεί δε σε ατομιστικά πρότυπα και όχι προσωπικής και κοινωνικής ανάπτυξης. Απαραίτητη η φιλία με δύο ανθρώπους εμπιστοσύνης που έχουν φόβο Θεού, παρά με πολλούς συνομηλίκους που είναι γεμάτοι φιλοδοξίες, προσωπικά συμφέροντα και οδηγούν στον κατήφορο. Η φιλία είναι ανάγκη να είναι πηγή χαράς και να μην γεμίζει θλίψη τη ζωή. Όλα συνεργούν στο καλό σ' αυτούς που αγαπούν τον Θεό. Ο ήλιος της ψυχής ανθίζει στο φως του Χριστού. Μπροστά σε ολάνθιστο κήπο, ρώτησε κάποιος τον διάσημο Άγγλο ποιητή Τέννyson, για το τι καλό προξένησε ο Χριστός στη ζωή του. Ο Τέννyson έδειξε τότε ένα ωραίο εύοσμο άνθος και του είπε: «Ό,τι ο ήλιος στο άνθος αυτό!». Για να αναγεννηθεί κανείς στην πνευματική ζωή πρέπει να βρίσκεται σε επαφή με τον Ουρανό, όπως ο μυθικός Ανταίος έπαιρνε δύναμη ζωής

από τη μητέρα του Γη. Ο χρόνος που χάνουμε άσκοπα προκαλεί δυστυχία και μάλιστα δεν επιστρέφει. Ο χρόνος είναι το εισιτήριό μας για την αιωνιότητα. Στον Ατλαντικό κάποτε, και σε πλοίο που με σπασμένο έλικα χαροπάλευε μέσα σε άγρια τρικυμία, βρέθηκε ένα και μοναδικό σπέρτο, με το οποίο μπορούσαν να ανάψουν φανό για να ειδοποιήσουν προς βοήθεια μακριά διερχόμενο άλλο πλοίο. Αν έσβηνε, ο θάνατος θα ήταν το μοιραίο κλείσιμο της θαλάσσιας τραγωδίας. Το σπέρτο όμως άναψε. Ο φανός ζωντάνεψε τις ελπίδες. Οι ναυαγοί σώθηκαν. Το σπέρτο της παρούσης ζωής, ο δημιουργικός χρόνος, ανάβει και το φανό της αιωνιότητας.

Βασικό για μια χαρούμενη ζωή είναι να αποφεύγουμε ανώφελες συζητήσεις και μάταιες. Οι ανούσιες συζητήσεις, χωρίς νόημα, κακολογίες και συκοφαντίες επίσης, φτωχαίνουν τους νέους και δεν ανεβάζουν πνευματικά. Είναι γνωστό ότι η υπερηφάνεια και οι άσκοπες συζητήσεις οδηγούν στην φιλονικία, και μάλιστα για ασήμαντα θέματα. Χρήσιμες ενασχολήσεις είναι η προσωπική μας μαρτυρία για το Θεό και τα καλά έργα μας. Σ' αυτά πρέπει να καταγινόμαστε. Το ίδιο συμβαίνει και με την εμμονή της σκέψης μας σε δυσάρεστα γεγονότα του παρελθόντος. Τα παλιά πέρασαν. «Ιδού καινά ποιώ τα πάντα», παρηγορεί το Άγιο Πνεύμα. Υπάρχει εξομολόγηση και άφεση αμαρτιών. Όλα με την ελπίδα αναγεννιούνται και πάλι. Η φαντασία και οι λογισμοί μπορούν να κάνουν μεγάλη ζημιά, όταν εμμένουν σε αρνητικές καταστάσεις. Πολύ αναγκαίο είναι να μην εξάπτονται τα ένστικτα και τα πάθη, και να μην προκαλούμε μια τέτοια ζωή, που μόνο χαμηλά μας κατεβάζει, μακριά από την χάρη του Θεού. Διότι η ψυχή παραμένει έτσι ανικανοποίητη και προκαλούνται ψυχικά κενά και ακηδία (απροθυμία και αδιαφορία για τα πνευματικά). Η σαρκολατρία, που έχει σκοπό μόνο την ηδονή, οδηγεί πολλές φορές στον πόνο και τα βάσανα, αφού ηδονή και οδύνη είναι σιαμαίες αδελφές. Δεν μπορεί να υπάρξει η μια χωρίς την άλλη (άγιος Μάξιμος Ομολογητής). Τα πάθη είναι κακοί σύμβουλοι στη ζωή: Στον βασιλιά Φίλιππο της Μακεδονίας κατέφυγε μια γυναίκα και παρακαλούσε για να βρει το δίκιο της. Ο βασιλιάς, που είχε πιεί κατά τη διάρκεια γεύματος πολύ κρασί, δεν ικανοποίησε το αίτημά της. «Θα κάνω έφεση», επέμενε η γυναίκα. «Σε ποιόν; Αφού εγώ είμαι ο βασιλιάς», απάντησε εκείνος. «Στον βασιλιά Φίλιππο, όταν τον βρω ξεμέθυστο!», τόλμησε να του πει η γυναίκα. Και ο Φίλιππος συναίνεσε στο αίτημά της, αφού θάυμασε το θάρρος της. Αγωγή της ψυχής αποτελεί και η σωστή ψυχ-αγωγή. Διασκέδαση σημαίνει διασκορπισμό των ψυχικών δυνάμεων, ενώ ψυχαγωγία σημαίνει ό,τι ανεβάζει προς τα πάνω, ήτοι έναν καλό περίπατο στη φύση, μια δημιουργική συνάντηση φίλων, μια εκδήλωση με σκοπούς αγαθοεργίας, μια αξιολογή θεατρική παράσταση, ακρόαση μουσικής, μελέτη ωφέλιμου βιβλίου, σχέση με την παράδοση και την τέχνη κ.λπ. Όλα αυτά στηρίζουν θετικά τους νέους και βοηθούν στις δυσκολίες, αφού καλλιεργούν την ψυχή και παρέχουν ώθηση για αντοχή και καλλιέργεια αξιολογικών ροπών του ανθρώπου.

Η πρόταση της Εκκλησίας στους νέους ανθρώπους, και γενικά σε κάθε άνθρωπο, βασίζεται στη μόνιμη χαρά και προτρέπει γι' αυτό στην αγάπη, την σωστή πίστη, την εγκράτεια, την ελπίδα στον Τριαδικό Θεό. Ρώτησαν κάποτε τον σοφό Θαλή, πια είναι η πιο πιστή σύντροφος. Και εκείνος απάντησε: «Η ελπίδα». Η οποία μένει μόνιμη συντροφιά και πολύ καλή σύμβουλος στον ευσεβή. Η ευσεβής και χριστιανική ζωή είναι και η είσοδος, απ' αυτή τη ζωή, στην αιώνια ευτυχία του

παραδείσου. Ανάγκη για όλα αυτά να υπάρχει καθαρή και ταπεινή καρδιά, που γίνεται και κατοικητήριο του Πνεύματος. Ο Παράκλητος είναι που χορηγεί την αληθινή χαρά. Όλες οι άλλες μικροχαρές είναι προσωρινές ή και ψεύτικες. Η διδασκαλία του Χριστού, η ζωή των αποστόλων και των αγίων, οι Πατέρες της Εκκλησίας, οι άγιοι μάρτυρες, πιστοποιούν του Λόγου το αληθές. Η χριστιανική άσκηση και η σταυρο-αναστάσιμη χαρμολύπη (χαρά για την σωτηρία μας και λύπη, εν μετανοία, για τα λάθη και τις αποτυχίες μας), σε συνδυασμό με την πίστη στην αιωνιότητα, νικούν φθορά και θάνατο. Το πένθος είναι χρυσό καρφί στην ψυχή, που μας θυμίζει συνεχώς την αθανασία, σύμφωνα με τον Ιωάννη της Κλίμακος. Ο πόνος δίνει φτερά, με τη δύναμη του Θεού, «στους θέλοντες ευσεβώς ζειν», όσο κι αν φαίνεται περίεργο στους κοσμικά σκεπτόμενους. Ο Παύλος είχε ασθένεια σαρκός που γιγάντωσε την πίστη του, αντί να τον καταβάλει. Ο εξαίρετος ποιητής Μίλτωνας ήταν τυφλός. Από τον μεγάλο μουσουργό Μπετόβεν έλειπε η ακοή. Ο πιστός, και σπουδαίος φυσικομαθηματικός, Πασκάλ, είχε πολύ ασθενικό σώμα γεμάτο παθήσεις.

Οι δοκιμασίες της ζωής αντέχονται μόνο με την προσμονή της Δευτέρας Παρουσίας του Κυρίου και της ανάστασης των νεκρών. Διαφορετικά δεν αποφεύγεται, σε αρκετές περιπτώσεις, η κατάθλιψη και η απελπισία. Χρειάζεται αντίσταση στο κακό, προσπάθεια αγωνιστική αλλαγής του εαυτού μας και του κόσμου, όχι μοιρολατρία, ηττοπάθεια, αποφυγή της πραγματικότητας (μυστικιστικά νεοεποχίτικα θρησκευματα, Νέα Εποχή, ναρκωτικά). Ο χριστιανός ελπίζει και εμπιστεύεται την αγάπη και πρόνοια του Θεού, και κινείται με την ελεύθερη βούλησή του και τη χάρη του Παναγίου Πνεύματος. Οδηγός είναι ο Χριστός και παράδειγμα προς μίμηση οι μάρτυρες της πίστεως. Φυσικά, ο Χριστός χορηγεί προϋποθέσεις μετανοίας, σε όσους έχουν γνήσια αισθήματα ανθρωπιάς μέσα τους, είναι ταπεινοί, και δεν είναι υποκριτές. Τρανταχτό παράδειγμα η ζωή και η μετάνοια του ηθοποιού Αρδαλίων. Σατίριζε, σταυρωμένος σε θεατρική σκηνή, την θυσία του Χριστού. Σε μια παράστασή του όμως δείχνει να υπομένει με σοβαρότητα και ηρωικά τους βασανισμούς, μιλάει διαφορετικά στους συναδέλφους ηθοποιούς, το σκηνικό παύει να είναι φτιαχτό και αποπνέει άρωμα πρώτων μαρτυρικών χρόνων. Όλοι καταλαβαίνουν πως κάτι άλλαξε στη συμπεριφορά και τα λόγια του Αρδαλίωνος. Υποδύεται απλά τον πιστό χριστιανό, ή έχει γίνει χριστιανός; Οι θεατές χειροκροτούν όλοι. Περιμένουν να αρχίσει τη βωμολοχία και τον εμπαιγμό κατά των αληθειών της πίστεως. Αντίθετα όμως, ο Αρδαλίων, αφού φώναξε για να σωπάσουν όλοι, μιλάει πάνω από το σταυρό, για την αγάπη του στο Χριστό, για τη μετάνοιά του, και ομολογεί ότι είναι πια χριστιανός. Η χάρη του Θεού επισκέφτηκε τον πρώην υβριστή του και του άλλαξε τη ζωή. Τον μετέτρεψε, όπως κάποτε τον Παύλο, σε πύρινο ομολογητή Του. Ο Μαξιμιανός τού ζητάει να αναιρέσει. Εκείνος αρνείται. Αναψαν τότε μεγάλη φωτιά κάτω από τον Σταυρό και τον κάψανε ζωντανό. Το μαρτύριό του έγινε αιματηρό βάπτισμα. Ο Αρδαλίων θεωρείται προστάτης των ηθοποιών, όπως και οι άγιοι Γελάσιος και Πορφύριος.

Η ανάσταση, τέλος, του Χριστού είναι η νίκη κατά των παθών και εκμηδένιση της φθοράς και του θανάτου. Η χαρά γίνεται μόνιμη όταν υπάρχουν αληθινή πίστη και αγάπη στην πράξη. Ο χρόνος αξίζει, και παίρνει ουσιαστικό νόημα, όταν ο άνθρωπος συνδέεται με τον Χριστό δια της μυστηριακής οδού. Τότε το παρόν με το

αιώνιο συμφιλιώνονται, και ο άνθρωπος δεν φοβάται τον χρόνο, αφού συνειδητοποιεί την αιώνια προοπτική και ζωή του.

ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ:

ΒΗΜΑΤΑ ΠΙΣΤΗΣ ΚΑΙ ΖΩΗΣ, Ανδρέα Αργυρόπουλου, Δημ. Τριανταφύλλου, εκδ. Πατάκη, Αθ. 2000

ΨΙΧΙΑ ΑΠΟ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ, Κ. Κούρκουλα, Αθ. 1973

ΜΕΓΑΛΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΜΑΣ, Αρχιμ. Παύλου Ντανά, τ. Α΄, Αγκρίνιο 2006